

ISSN 2181-9130

Doi Journal 10.26739/2181-9130

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

11 ЖИЛД, 10 СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 11, НОМЕР 10

JOURNAL OF LAW RESEARCH

VOLUME 11, ISSUE 10

ТОШКЕНТ-2026

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№10 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2026-10>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Fayziev Shoxrud Farmonovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

Boboyev Halimboy Boboyevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Sattorov Abdug'affor

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yosuke Shamoto

yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)

Umarxanova Dildora Sharipxanovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Nematov Jo'rabek Nematilloevich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННЫЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

Malikova Gulchexra

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Xusanov Ozod Tillabayevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Selimanova Svetlana Mixaylovna

yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

Xvan Leonid Borisovich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Peshkova Xristina Vyacheslovovna

yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)

Sung Un Lee

yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ҲУҚУҚРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Oqyulov Omonboy

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ruziyev Rustam Jabborovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Borotov Mirodiljon Xomudjonovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Toshev Boboqul Norqobilovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Shomuxamedova Zamira Shoislamovna

yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)

Ahmad Issa Altweissi

yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)

Mexmonov Kambariddin Miradxanovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

12.00.04 - ҲУҚУҚРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

Esanova Zamira Normurodovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jason A.

Kanton Federal sud markazi (AQSH)

Borut Strazisar

Yuridik bo'lim boshlig'i (Sloveniya)

12.00.05 - МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Usmanova Muborak Akmalxanovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Gasanov Mixail Yuriyevich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Sattorova Gulnoza Djurakulovna

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Murodova Gulnora

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Denisov Gleb

yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Fayziyev Shuxrat Xasanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Usmonov Muhammadi Bahridinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xolmuminov Juma
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jo'rayev Yuldash Achilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nurmatov Mirg'olib Mirzayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Po'latov Baxtiyor Xalilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salomov Baxrom Salomovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Osmonaliyev Qayrat
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzayev Aziz
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Aleksey Kibalnik
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Kudryavtsev Vladislav Leonidovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Sergey Shoshin
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
James B.
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

Rustambayev Mirzayusup Hakimovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Zufarov Rustam Axmedovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Kabulov Rustam
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Rajabova Mavjuda Abdullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ismailov Isomiddin
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)
Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Djansarayeva Rima Ernatovna
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Yelena Antonyan Aleksandrovna
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Matthew Light
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)
Qo'shayev Nurali Mahmudovich
yuridik fanlar nomzodi, dotsent (O'zbekiston)

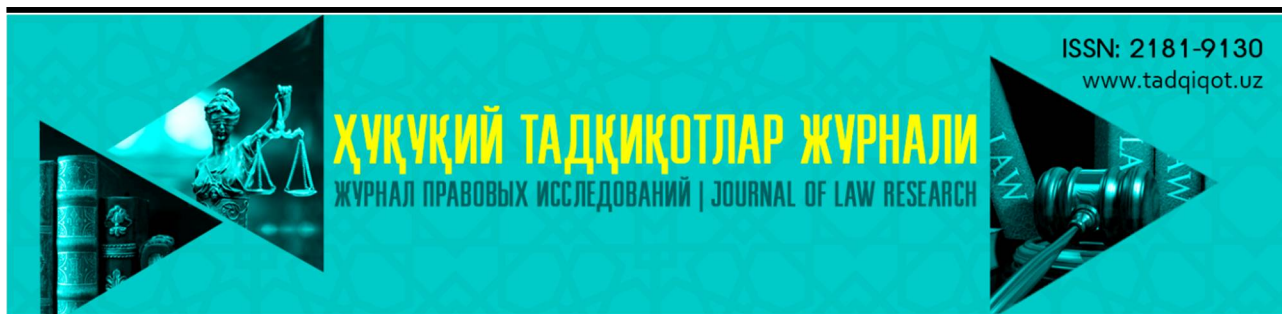
Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Pulatov Yuriy Safiyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
To'laganova Gulchehra Zaxitovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirazov Davron Miragzamovich
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)
Rijakov Aleksandr Petrovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Stoyko Nikolay Genadyevich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Iskandarov Zayniddin
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Sergey Pen
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Aleksey Purs
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)
Jurgen Maurer
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)
Kevin Curtin
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

Ismoilov Bahodir Islamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yuldasheva Govxerjan
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Alexander Trunk
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

1. Sodikov Akmal Shavkat ugli, Youwei Yan FROM OFFICIAL PUBLICATION TO EFFECTIVE USE: THE EVOLUTION OF STATE MECHANISMS FOR ENSURING THE DISSEMINATION AND USE OF LEGAL INFORMATION.....	5
2. Чжэн Юли СТРУКТУРА И МЕХАНИЗМ РЕАЛИЗАЦИИ ПОЗИТИВНЫХ ЗАЩИТНЫХ ОБЯЗАННОСТЕЙ ГОСУДАРСТВА В ЦИФРОВОЙ СРЕДЕ: НА ПРИМЕРЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КИБЕРБУЛЛИНГУ В ОТНОШЕНИИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В КИТАЕ И УЗБЕКИСТАНЕ.....	16
3. Батиров Шерзод Аманджанович ПРАВОВОЙ СТАТУС ИНОСТРАННОГО ИНЖЕНЕРА-КОНСУЛЬТАНТА В СТРОИТЕЛЬНЫХ СПОРАХ С УЧАСТИЕМ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЗАКАЗЧИКА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	32
4. Усмонов Восид Мухаммадиевич ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИДА МУАЛЛИФЛАРНИНГ МУЛКИЙ ҲУҚУҚИНИ ТАЪМИНЛАШ МАСАЛАЛАРИ.....	40
5. Джалалов Адхам Ахматжонович ВОЯГА ЕТМАГАНЛАР ИШТИРОКИДАГИ ПОРНОГРАФИЯ АЙЛАНМАСИ: ЖИНОИЙ ЖАВОБГАРЛИК ЁШИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ МУАММОЛАРИ ВА ЕЧИМЛАРИ.....	49
6. Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING JINOYAT SODIR ETISH MEKANIZMIDAGI O'RNI: VOSITA, USUL VA JINOIY-HUQUQIY KVALIFIKATSIYA MASALALARI.....	58
7. Kurbanov Ma'rufjon Mamadaminovich HAYVONLARGA NISBATAN SHAFQATSIZ MUNOSABAT UCHUN JINOIY JAVOBGARLIKNING ZAMONAVIY ASOSLARI: EKOLOGIK OQIBATLAR, JINOYAT-HUQUQIY MUHOFAZA VA FALSAFIY PARADIGMALAR.....	67
8. Тохиржонов Шерзод Шухратжон угли СОЦИАЛЬНО-ПРАВОВАЯ ОБУСЛОВЛЕННОСТЬ УСТАНОВЛЕНИЯ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЕ ДОЛЖНОСТНЫМИ ПОЛНОМОЧИЯМИ.....	77
9. Ибрагимов Акмал Ишмуратович ЖИНОЯТ ИШИНИ СУДГА ҚАДАР ЮРИТИШДА ДАВЛАТ ҲИСОБИДАН ЮРИДИК ЁРДАМ КЎРСАТИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ ТАБИАТИ.....	89
10. Nugmanov Nugman Abdullayevich, Sayfullaeva Venera Nimatjonovna SUN'IY INTELLEKTNI XALQARO HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNING SHARTNOMAVIY-HUQUQIY ASOSLARI.....	108
11. Sayfullaeva Venera Nimatjonovna SUN'IY INTELLEKTNING AXBOROT XAVFSIZLIGI SOHASIGA TA'SIRI VA XALQARO-HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNING ASOSIY MUAMMOLARI.....	122
12. Musayev Djamaliddin Kamalovich GIYOHVANDLIK VOSITALARINING NOQONUNIY MUOMALASIGA QARSHI KURASHISHNING XALQARO-HUQUQIY MEKANIZMLARI SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	131

12.00.15-КРИМИНОЛОГИЯ (ЮРИДИЧЕСКИЕ НАУКИ)

Musayev Djmaliddin Kamalovich,

O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi Bojxona institutining
Umumhuquqiy fanlar kafedrasida boshlig'i, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6452-6448>

E-mail: frank2271@mail.ru

GIYOHVANDLIK VOSITALARINING NOQONUNIY MUOMALASIGA QARSHI KURASHISHNING XALQARO-HUQUQIY MEKANIZMLARI SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI

For citation: Musaev Djmaliddin Kamalovich. FORMATION AND STAGES OF DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL LEGAL MECHANISMS FOR COMBATING ILLICIT TRAFFICKING IN NARCOTIC DRUGS. Journal of Law Research. 2026, 11 vol., issue 10.

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.23280981>

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasiga qarshi kurashish sohasida xalqaro-huquqiy tartibga solish va davlatlar xalqaro hamkorligining tarixiy-huquqiy evolyutsiyasi tadqiq etilgan. Xalqaro opium konvensiyasidan boshlab Birlashgan Millatlar Tashkiloti doirasida shakllangan zamonaviy universal shartnomaviy tizimga qadar bo'lgan rivojlanish bosqichlari tahlil qilingan. Jumladan, 1961-yilgi Giyohvandlik vositalari to'g'risidagi Yagona konvensiya, 1971-yilgi Psixotrop moddalar to'g'risidagi konvensiya hamda 1988-yilgi Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarning noqonuniy muomalasiga qarshi kurashish to'g'risidagi Konvensiyaning xalqaro-huquqiy hamkorlikni shakllantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, davlatlar hamkorligining shartnomaviy shakllardan institutsional, jinoyat-huquqiy va amaliy hamkorlik mexanizmlariga transformatsiyasi ochib berilgan. Tadqiqotda zamonaviy narkotrafikning raqamlashuvi, Darknet, kriptoaktivlar, elektron dalillar va sun'iy intellektidan foydalanish bilan bog'liq yangi tahdidlar tahlil qilinib, xalqaro-huquqiy hamkorlikning kompleks modelini shakllantirish zarurati asoslangan.

Kalit so'zlar: giyohvandlik vositalari, narkotrafik, noqonuniy muomala, xalqaro-huquqiy tartibga solish, xalqaro hamkorlik, xalqaro shartnomalar, BMT, 1961-yilgi Yagona konvensiya, 1971-yilgi Konvensiya, 1988-yilgi Konvensiya, transmilliy jinoyatchilik, xalqaro huquq, raqamli hamkorlik, elektron dalillar, kriptoaktivlar.

Мусаев Джамалиддин Камалович,

Заведующий кафедрой общеправовых наук Таможенного института
при Министерстве экономики и финансов Республики Узбекистан,

Доктор философии по юридическим наукам (PhD), доцент

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6452-6448>

E-mail: frank2271@mail.ru

ФОРМИРОВАНИЕ И ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫХ МЕХАНИЗМОВ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ НЕЗАКОННОМУ ОБОРОТУ НАРКОТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ

АННОТАЦИЯ

В статье исследуется историко-правовая эволюция международно-правового регулирования и международного сотрудничества государств в сфере противодействия незаконному обороту наркотических средств. Анализируются основные этапы развития международно-правового регулирования от Международной опиумной конвенции до современной универсальной договорной системы, сформированной в рамках Организации Объединённых Наций. Особое внимание уделяется значению Единой конвенции о наркотических средствах 1961 года, Конвенции о психотропных веществах 1971 года и Конвенции ООН о борьбе против незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ 1988 года в формировании и развитии международно-правового сотрудничества государств. Раскрывается трансформация международного сотрудничества от первоначальных договорных и контрольно-ограничительных механизмов к институциональным, уголовно-правовым и оперативным формам взаимодействия. Отдельно рассматриваются современные вызовы, обусловленные цифровизацией незаконного оборота наркотиков, использованием платформ Darknet, криптоактивов, электронных доказательств и технологий искусственного интеллекта. Обосновывается необходимость формирования комплексной модели международно-правового сотрудничества, объединяющей договорные, институциональные, правоохранительные, цифровые и профилактические механизмы.

Ключевые слова: наркотические средства, наркотрафик, незаконный оборот, международно-правовое регулирование, международное сотрудничество, международные договоры, ООН, Единая конвенция 1961 года, Конвенция 1971 года, Конвенция 1988 года, транснациональная преступность, международное право, цифровое сотрудничество, электронные доказательства, криптоактивы.

Musaev Djamaliddin Kamalovich,

Head of the Department of General Legal Disciplines at the Customs Institute
under the Ministry of Economy and Finance of the Republic of Uzbekistan,

Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6452-6448>

E-mail: frank2271@mail.ru

FORMATION AND STAGES OF DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL LEGAL MECHANISMS FOR COMBATING ILLICIT TRAFFICKING IN NARCOTIC DRUGS

ANNOTATION

This article examines the historical and legal evolution of international legal regulation and international cooperation of States in combating the illicit trafficking of narcotic drugs. It analyses the principal stages of development from the International Opium Convention to the contemporary universal treaty-based system established within the framework of the United Nations. Particular attention is paid to the significance of the 1961 Single Convention on Narcotic Drugs, the 1971 Convention on Psychotropic Substances, and the 1988 United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances in the formation and development of international legal cooperation. The article also explores the transformation of cooperation between States from treaty-based and control-oriented mechanisms to institutional, criminal-law and operational forms of cooperation. Special consideration is given to contemporary challenges arising from the digitalisation of drug trafficking, including the use of Darknet platforms, crypto-assets, electronic evidence and artificial intelligence. The study substantiates the need to develop a

comprehensive model of international legal cooperation that integrates treaty-based, institutional, law-enforcement, digital and preventive mechanisms.

Keywords: narcotic drugs, drug trafficking, illicit trafficking, international legal regulation, international cooperation, international treaties, United Nations, 1961 Single Convention, 1971 Convention, 1988 Convention, transnational crime, international law, digital cooperation, electronic evidence, crypto-assets.

Kirish

Giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasiga qarshi kurashish sohasidagi xalqaro-huquqiy tartibga solishning rivojlanishi xalqaro ijtimoiy munosabatlar xususiyatining o'zgarishi, xalqaro ommaviy huquqning evolyutsiyasi hamda xalqaro xavfsizlikka tahdidlarning transformatsiyasi bilan belgilanadigan uzoq tarixiy jarayonni tashkil etadi.

Mazkur sohaning o'ziga xos xususiyati shundan iboratki, xalqaro-huquqiy tartibga solish jinoyatchilikning internatsionallashuvi jarayoni bilan parallel ravishda rivojlanib bordi. Globallashuv sharoitida giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasi alohida davlatlarning ichki muammosi bo'lishdan to'xtab, barqaror transmilliy xususiyat kasb etdi.

Yangi Zelandiyalik olim Neil Boister transmilliy jinoyat huquqini xalqaro-huquqiy tartibga solishning mustaqil yo'nalishi sifatida baholaydi. Olimning fikricha, davlatlarning milliy huquq tizimlari doirasida samarali hal etib bo'lmaydigan transchegaraviy jinoyatlar xalqaro hamkorlikning maxsus huquqiy mexanizmlarini shakllantirish zaruratini keltirib chiqaradi. Uning ta'kidlashicha, giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasi kabi transmilliy jinoyatlar faqat milliy darajada jinoiylashtirish bilan cheklanib qolmasligi kerak. Bunday jinoyatlarga qarshi samarali kurashish uchun: yurisdiksiya masalalari bo'yicha hamkorlik, ekstraditsiya mexanizmlari, o'zaro huquqiy yordam, axborot almashinuvi va huquqni muhofaza qiluvchi organlarning qo'shma faoliyati kabi xalqaro mexanizmlarni rivojlantirish talab etiladi [1].

Muallif Neil Boisterning transmilliy jinoyat huquqi doirasida xalqaro hamkorlik mexanizmlarini rivojlantirish zarurati haqidagi qarashlarini qo'llab-quvvatlaydi. Biroq dissertatsiya muallifining fikricha, XXI asrda giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasiga qarshi kurashishni faqat transmilliy jinoyat huquqi doirasida baholash yetarli emas. Chunki zamonaviy narkotik jinoyatchiligi: raqamli platformalar, kriptoaaktivlar, Darknet tarmoqlari, global axborot tizimlari orqali amalga oshirilmoqda. Shu munosabat bilan muallif xalqaro hamkorlikni nafaqat transmilliy jinoyat huquqining elementi, balki: shartnomaviy, institutsional, raqamli va profilaktik mexanizmlarni qamrab olgan kompleks xalqaro-huquqiy institut sifatida baholash zarur, deb hisoblaydi.

Metodlar

Tadqiqotda giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasiga qarshi kurashish sohasida xalqaro-huquqiy tartibga solish va davlatlar xalqaro hamkorligining shakllanishi hamda rivojlanishini o'rganishga qaratilgan tarixiy-huquqiy tahlil usulidan foydalanildi. Mazkur usul asosida xalqaro-huquqiy tartibga solishning tarixiy bosqichlari, 1912-yilgi Xalqaro opiy konvensiyasidan boshlab BMTning universal shartnomaviy tizimi shakllanishigacha bo'lgan jarayon, shuningdek, davlatlar xalqaro hamkorligi shakllarining evolyutsiyasi tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida giyohvandlik vositalari ustidan xalqaro nazoratning normativ asosini tashkil etuvchi 1961, 1971 va 1988-yillarda qabul qilingan xalqaro shartnomalar, ularda belgilangan davlatlarning majburiyatlari hamda xalqaro hamkorlik mexanizmlari o'rganildi. Shu bilan birga, Giyohvandlik vositalari bo'yicha komissiya (CND), Giyohvandlik vositalari ustidan nazorat qilish xalqaro qo'mitasi (INCB) va BMTning Giyohvandlik va jinoyatchilik bo'yicha boshqarmasi (UNODC) kabi xalqaro institutlarning faoliyati tahlil qilindi.

Shuningdek, davlatlar hamkorligining axborot almashish, o'zaro huquqiy yordam, ekstraditsiya, nazorat ostida yetkazib berish, qo'shma tezkor tadbirlar, moliyaviy aktivlarni musodara qilish hamda bojxona va chegara hamkorligi kabi shakllarining rivojlanishi o'rganildi. Zamonaviy bosqichda esa Darknet, kriptoaaktivlar va elektron dalillardan foydalanish bilan bog'liq yangi tahdidlarning xalqaro hamkorlik mexanizmlariga ta'siri tahlil qilindi. Tadqiqot natijalarini amaliyot

bilan uyg'unlashtirish maqsadida mutaxassislar o'rtasida o'tkazilgan anketa so'rovi natijalaridan ham foydalanildi.

Zamonaviy xalqaro-huquqiy doktrinada giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasiga qarshi kurashish sohasidagi xalqaro-huquqiy tartibga solish tushunchasiga nisbatan yagona yondashuv mavjud emas. Ayrim olimlar uni davlatlarning xalqaro shartnomalardan kelib chiquvchi majburiyatlari majmui sifatida baholasalar, boshqalar uni xalqaro ommaviy huquqning mustaqil instituti sifatida talqin etadilar, yana bir guruh olimlar esa uni universal, mintaqaviy va ikki tomonlama hamkorlik mexanizmlarining kompleks tizimi sifatida ko'radilar.

AQSHlik olim Vaughan Lowening fikricha, xalqaro-huquqiy tartibga solish samaradorligi quyidagi omillarga bog'liq: xalqaro shartnomalar sifati, xalqaro tashkilotlar faoliyati va davlatlarning xalqaro majburiyatlarni bajarish qobiliyati [2].

Muallif, Vaughan Lowening xalqaro huquqning institutsional xususiyati haqidagi qarashlarini qo'llab-quvvatlaydi. Biroq giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasiga qarshi kurashish sohasida xalqaro huquqning an'anaviy shartnomaviy modeli yetarli emas, deb hisoblaydi. Zamonaviy narkotrafikka qarshi samarali kurashish uchun: raqamli axborot almashinuvi, sun'iy intellekt asosida tahlil qilish, elektron dalillar bilan ishlashning yagona standartlari vaxalqaro raqamli monitoring mexanizmlari zarur. Shu sababli muallif klassik xalqaro shartnomalar modeli o'rniga integratsiyalashgan xalqaro huquqiy boshqaruv modelini shakllantirish zarurligini asoslaydi.

Xalqaro hamkorlikning boshqa ko'plab sohalaridan farqli ravishda, giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasiga qarshi kurashish yuqori darajada institutsionallashtirilganligi bilan ajralib turadi. Bugungi kunda davlatlarning xalqaro majburiyatlarini bajarishini monitoring qilish, ular faoliyatini muvofiqlashtirish, xalqaro standartlarni ishlab chiqish hamda qo'shma operatsiyalarni amalga oshirishni ta'minlaydigan universal va mintaqaviy tashkilotlarning murakkab tizimi shakllangan.

Mazkur sohadagi xalqaro hamkorlik evolyutsiyasi xalqaro huquqning rivojlanishi bilan uzviy bog'liqdir. Agar XX asr boshlarida xalqaro shartnomalar asosan opiy savdosini tartibga solishga qaratilgan bo'lsa, XX asr oxiriga kelib transmilliy narkotik jinoyatchiligiga qarshi kurashishning to'laqonli universal xalqaro tizimi shakllandi.

Tarixiy-huquqiy tahlil xalqaro-huquqiy tartibga solishning shakllanishida quyidagi bosqichlarni ajratib ko'rsatish imkonini beradi.

Natijalar

Birinchi bosqich XIX asrning oxirlaridan 1912-yildagi Xalqaro opiy konvensiyasi qabul qilinguniga qadar bo'lgan davrni qamrab oladi.

Ikkinchi bosqich 1912-yilgi Xalqaro opiy konvensiyasining qabul qilinishi bo'lib, unda birinchi marta davlatlarning opiy, morfiy va kokain ishlab chiqarish hamda savdosini cheklash bo'yicha xalqaro-huquqiy majburiyatlari mustahkamlandi.

Italiyalik olim Antonio Cassese zamonaviy xalqaro jinoyat huquqi nazariyasining asoschilaridan biri hisoblanadi. Olimning asosiy ilmiy g'oyasi shundan iboratki, ayrim jinoyatlar o'z tabiatiga ko'ra xalqaro ahamiyat kasb etadi, chunki ularga qarshi samarali kurashish faqat milliy huquq vositalari orqali ta'minlanishi mumkin emas. Uning fikriga ko'ra, transmilliy xususiyatga ega jinoyatlar davlatlarning kollektiv reaksiyasini talab qiladi [3].

Muallif ushbu yondashuvni giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasiga nisbatan to'liq qo'llash mumkin, deb hisoblaydi. Biroq XXI asr sharoitida mazkur konsepsiya yanada kengaytirilishi lozim. Agar XX asrda xalqaro hamkorlik asosan: jinoyatchilarni javobgarlikka tortish, ekstraditsiya, huquqiy yordam masalalariga qaratilgan bo'lsa, hozirgi davrda quyidagi yo'nalishlar ham qamrab olinishi zarur: jinoyatlarning oldini olish, tahdidlarni prognoz qilish, raqamli monitoring va jinoiy tarmoqlarni erta aniqlash.

Birinchi jahon urushi tugagach, xalqaro nazoratga oid masalalar Millatlar Ligasi vakolatiga o'tkazildi, bu esa xalqaro hamkorlikning institutsional rivojlanishida sifat jihatidan yangi bosqichni boshlab berdi. Ilk bor xalqaro majburiyatlarning bajarilishi ustidan nazorat nafaqat davlatlar, balki xalqaro tashkilot tomonidan ham amalga oshirila boshlandi.

Ushbu davrda 1925 va 1931-yillarda qabul qilingan Jeneva kelishuvlari giyohvandlik vositalarini ishlab chiqarish, eksport qilish va import qilish ustidan xalqaro nazorat mexanizmlarini sezilarli darajada kengaytirdi. Shu tariqa litsenziyalash, statistik hisobga olish va davlat nazoratining xalqaro tizimi bosqichma-bosqich shakllana boshladi.

AQSHlik olim Louise Shelley transmilliy jinoyatchilikni global iqtisodiy tizim sifatida ko'rib, uning rivojlanishida quyidagi omillarni ajratadi: xalqaro moliyaviy oqimlar, davlat institutlarining zaifligi va globallashuv imkoniyatlaridan foydalanish [4].

Muallif Shelleyning transmilliy jinoyatchilikni iqtisodiy va institutsional jarayonlar bilan bog'liq holda tahlil qilish yondashuvini qo'llab-quvvatlaydi. Biroq zamonaviy sharoitda yana bir muhim omil — jinoyatchilikning raqamli transformatsiyasini hisobga olish zarur. Bugungi narkotrafik: raqamli platformalar va elektron to'lov tizimlari, anonim kommunikatsiyalar orqali amalga oshirilmoqda. Shu sababli xalqaro huquq raqamli hamkorlik mexanizmlarini rivojlantirishi lozim.

O'tkazilgan tarixiy-huquqiy tahlil shuni ko'rsatadiki, giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasiga qarshi kurashish sohasidagi dastlabki xalqaro hamkorlik modeli asosan nazorat-tartibga solish xususiyatiga ega bo'lib, giyohvandlik vositalarini qonuniy ishlab chiqarish va xalqaro savdosini cheklashga yo'naltirilgan edi. Ushbu davrda xalqaro huquq giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasini xalqaro tinchlik va xavfsizlikka tahdid soluvchi transmilliy uyushgan jinoyatchilikning mustaqil shakli sifatida hali qabul qilmagan.

Demak, xalqaro-huquqiy tartibga solish evolyutsiyasining birinchi bosqichini giyohvandlik vositalari ustidan xalqaro nazoratning shartnomaviy-huquqiy asoslarini shakllantirish bosqichi sifatida baholash lozim. Bu bosqichni giyohvandlik jinoyatchiligiga qarshi to'laqonli xalqaro-huquqiy hamkorlik bosqichi sifatida emas, balki keyinchalik shunday hamkorlikning huquqiy poydevorini yaratgan davr sifatida e'tirof etish maqsadga muvofiqdir.

Aynan qonuniy muomala ustidan nazoratdan transmilliy narkotik jinoyatchiligiga qarshi kompleks xalqaro-huquqiy kurashga o'tish jarayoni zamonaviy giyohvandlik vositalari bilan bog'liq jinoyatchilikka qarshi xalqaro huquqning rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyat kasb etdi hamda davlatlar o'rtasidagi zamonaviy universal xalqaro-huquqiy hamkorlik tizimining shakllanishiga asos bo'ldi.

AQSHlik olim Peter Andreas globallashuv sharoitida davlat chegaralarining o'zgaruvchan xususiyatini tadqiq etadi. Olimning fikricha, chegara nazorati kuchaytirilgani sari transmilliy jinoiy tarmoqlar ham o'z faoliyati strategiyalarini moslashtirib boradi [5].

Muallif mazkur yondashuvni giyohvandlik vositalarining noqonuniy aylanishiga qarshi kurashishga nisbatan ham qo'llash mumkin, deb hisoblaydi. Shu sababli zamonaviy nazorat tizimi: xalqaro bojxona hamkorligi, tahliliy axborot almashinuvi va raqamli xavf tahlili tizimlari asosida rivojlanishi lozim.

Ta'kidlash joizki, BMT doirasida xalqaro hamkorlikning rivojlanishi bir qator obyektiv omillar ta'sirida kechdi. Birinchidan, urushdan keyingi davrda xalqaro savdo va transport tashuvlari hajmi keskin oshib, giyohvandlik vositalarini davlat chegaralari orqali noqonuniy olib o'tish imkoniyatlari kengaydi. Ikkinchidan, xalqaro jinoiy tashkilotlar faolligining ortishi turli mintaqalarni qamrab olgan barqaror narkotrafik yo'nalishlarining shakllanishiga olib keldi. Uchinchidan, fan-texnika taraqqiyoti natijasida amaldagi xalqaro shartnomalar ta'sir doirasiga kirmagan yangi sintetik giyohvandlik vositalari va psixoaktiv moddalar paydo bo'ldi. Ushbu omillar xalqaro-huquqiy tartibga solishning yagona va unifikatsiyalashgan tizimini yaratish zaruratini yuzaga keltirdi.

AQSHlik olim Vanda Felbab-Brown giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasini faqat jinoiy-huquqiy hodisa emas, balki ijtimoiy-iqtisodiy omillar bilan bog'liq murakkab jarayon sifatida baholaydi. Olim asosiy sabablar sifatida: qashshoqlik, davlat institutlarining zaifligi, korrupsiya va rivojlanish imkoniyatlarining cheklanganligini ko'rsatadi [6].

Muallif Felbab-Brownning kompleks yondashuvini qo'llab-quvvatlaydi. Biroq uning fikricha, ijtimoiy choralar xalqaro-huquqiy hamkorlikning mustaqil yo'nalishi sifatida huquqiy jihatdan mustahkamlanishi lozim. Shu bois davlatlarning kompleks xalqaro-huquqiy hamkorligi konsepsiyasi

nafaqat huquqni muhofaza qilish choralari, balki: profilaktika, ijtimoiy barqarorlik va aholi orasida tushuntirish ishlari kabi yo'nalishlarni ham qamrab olishi zarur.

Metodlar

Xalqaro huquq rivojlanishining sifat jihatidan yangi bosqichi 1961-yilgi Giyohvandlik vositalari to'g'risidagi Yagona konvensiyaning qabul qilinishi bilan boshlandi. Ushbu Konvensiya ilgari amal qilgan bir qator xalqaro shartnomalarni yagona shartnomaviy tizimga birlashtirdi. Natijada mazkur Konvensiya giyohvandlik vositalari ustidan zamonaviy xalqaro nazorat tizimining huquqiy poydevoriga aylandi va bugungi kunga qadar universal xalqaro-huquqiy hujjat sifatida o'z ahamiyatini saqlab kelmoqda.

Konvensiya qabul qilingan majburiyatlarning bajarilishi ustidan samarali xalqaro nazorat Giyohvandlik vositalari ustidan nazorat bo'yicha xalqaro qo'mita (International Narcotics Control Board — INCB) zimmasiga yuklatildi. Mazkur qo'mita davlatlarning xalqaro konvensiyalar qoidalariga rioya etishini monitoring qiladi, milliy amaliyotni tahlil etadi hamda xalqaro hamkorlikni takomillashtirish yuzasidan tavsiyalar ishlab chiqadi.

Buyuk Britaniyalik olim David Bewley-Taylor zamonaviy xalqaro giyohvandlik vositalarini nazorat qilish tizimini BMTning 1961, 1971 va 1988-yilgi konvensiyalariga asoslangan eng rivojlangan xalqaro-huquqiy rejimlardan biri sifatida baholaydi. Olimning fikricha, mazkur xalqaro-huquqiy rejim tarixiy jihatdan giyohvandlik vositalarining qonuniy va noqonuniy muomalasini cheklashga qaratilgan bo'lsa-da, hozirgi davrda u normativ transformatsiya bosqichini boshdan kechirmoqda. Bewley-Taylorning asosiy ilmiy g'oyasi shundan iboratki, xalqaro giyohvandlik nazoratining samaradorligi faqat xalqaro shartnomalar mazmuniga emas, balki davlatlarning xalqaro normalarni yagona talqin qilish va amalda qo'llash qobiliyatiga ham bog'liq. Olim ta'kidlashicha, zamonaviy xalqaro nazorat tizimini butunlay rad etish emas, balki uni yangi ijtimoiy, huquqiy va siyosiy sharoitlarga moslashtirish talab etiladi [7].

Muallif Bewley-Taylorning xalqaro giyohvandlik nazorati tizimini takomillashtirish zarurati haqidagi fikrlarini qo'llab-quvvatlaydi. Biroq dissertatsiya muallifining fikricha, mavjud muammolarning sababi nafaqat davlatlarning milliy yondashuvlaridagi farqlar bilan izohlanadi. Asosiy muammo — giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasi shakllarining tubdan o'zgarganligidadir. Agar xalqaro konvensiyalar shakllangan davrda asosiy e'tibor: ishlab chiqarish, saqlash, tashish va giyohvandlik vositalarini jismoniy harakatlantirish masalalariga qaratilgan bo'lsa, hozirgi davrda jinoiy faoliyat: raqamli platformalar, Darknet, kriptovalyuta, transchegaraviy elektron kommunikatsiyalar orqali amalga oshirilmoqda. Shu sababli muallif zamonaviy xalqaro nazorat tizimiga yangi element - davlatlarning raqamli xalqaro-huquqiy hamkorligi mexanizmini kiritish zarur, deb hisoblaydi.

Farmatsevtika sanoatining jadal rivojlanishi hamda ko'p sonli sintetik psixoaktiv moddalarning paydo bo'lishi xalqaro tartibga solishni yanada takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirdi. Shu munosabat bilan 1971-yilda "Psixotrop moddalar to'g'risidagi Konvensiya" qabul qilinib, xalqaro nazorat avvalgi 1961-yilgi Yagona konvensiya qamrab olmagan keng doiradagi psixotrop moddalarga nisbatan ham tatbiq etildi.

Niderlandiyalik olim Martin Jelsma xalqaro giyohvandlik nazorati tizimining tarixiy evolyutsiyasini tadqiq etib, uning asosan repressiv model asosida shakllanganini ta'kidlaydi. Olimning fikricha, an'anaviy xalqaro nazorat modeli asosan: giyohvandlik vositalari taklifini cheklash, noqonuniy ishlab chiqarishga qarshi kurashish va taqiqlor choralari kuchaytirish tamoyillariga asoslangan. Biroq mazkur yondashuv har doim ham kutilgan natijani bermaydi, chunki noqonuniy narkotik bozori davlatlarning siyosiy va huquqiy choralari moslashish xususiyatiga ega. Jelsma xalqaro narkotik siyosatida muvozanatli yondashuvni taklif qiladi. Uning tarkibiga: huquqni muhofaza qilish choralari, profilaktika, ijtimoiy dasturlar va xalqaro hamkorlik kiradi [8].

Buyuk Britaniyalik olim William Gilmore transmilliy jinoyatchilikka qarshi samarali kurashish jinoiy tashkilotlarning moliyaviy asoslariga ta'sir ko'rsatishsiz mumkin emasligini asoslaydi. Olimning asosiy ilmiy g'oyasi: jinoiy faoliyatning moliyaviy manbalarini bartaraf etish transmilliy jinoyatchilikka qarshi kurashishning eng samarali vositalaridan biridir. Gilmore quyidagi

yo‘nalishlarni alohida ta’kidlaydi: moliyaviy organlarning xalqaro hamkorligi jinoiy daromadlarni aniqlash, mol-mulkni musodara qilish, pul yuvishga qarshi xalqaro standartlar [9].

Muallif Gilmorening moliyaviy nazoratning ahamiyati haqidagi pozitsiyasini to‘liq qo‘llab-quvvatlaydi. Biroq zamonaviy raqamli iqtisodiyot sharoitida mazkur yondashuvni yanada rivojlantirish zarur. Chunki narkotrafikdan olingan daromadlar bugun: kriptovalyutalar, raqamli to‘lov tizimlari va anonim moliyaviy vositalar orqali harakatlantirilmoqda. Shu munosabat bilan xalqaro huquqda: raqamli moliyaviy oqimlarni xalqaro nazorat qilish, moliyaviy razvedka organlari o‘rtasida axborot almashish va raqamli aktivlarni musodara qilishning yagona qoidalarini belgilash zarur.

O‘tkazilgan tahlil universal shartnomaviy tizimning rivojlanishi o‘zaro bog‘liq uch bosqichdan o‘tganligini ko‘rsatadi: qonuniy muomalani tartibga solish (1961-yil), yangi turdagi psixoaktiv moddalar ustidan xalqaro nazoratni kengaytirish (1971-yil) hamda xalqaro hamkorlikning jinoyat-huquqiy modelini shakllantirish (1988-yil). Mazkur uchta xalqaro shartnoma o‘zaro uzviy bog‘langan yagona normativ-huquqiy majmuani tashkil etadi va bugungi kunda ham giyohvandlik vositalari ustidan xalqaro nazorat tizimining huquqiy poydevori bo‘lib qolmoqda.

Muallifning fikricha, xalqaro-huquqiy hamkorlikning keyingi evolyutsiyasi faqat amaldagi xalqaro shartnomalarni takomillashtirish bilan cheklanib qolmasligi lozim. U universal konvensiyaviy majburiyatlar, xalqaro tashkilotlar faoliyati, axborot almashishning raqamli mexanizmlari, elektron dalillar bilan muomala qilishning yagona xalqaro standartlari hamda giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasining oldini olish va unga chek qo‘yishda zamonaviy texnologiyalarni qo‘llashni o‘zida mujassam etgan “Davlatlarning kompleks xalqaro-huquqiy hamkorligi modeli”ni shakllantirish bilan bog‘liq bo‘lishi zarur.

AQSHlik olim M. Cherif Bassiouni zamonaviy xalqaro jinoyat huquqi nazariyasining asoschilaridan biri hisoblanadi. Olimning fikricha, transmilliy xususiyatga ega jinoyatlar davlatlar o‘rtasida barqaror va samarali xalqaro hamkorlik mexanizmlarini shakllantirishni talab qiladi. Bassiouni xalqaro jinoiy hamkorlikning asosiy elementlari sifatida quyidagilarni ko‘rsatadi: xalqaro shartnomalar, milliy implementatsiya, o‘zaro huquqiy yordam, ekstraditsiya va xalqaro tergov mexanizmlari [10].

Muallif Bassiounining xalqaro jinoiy hamkorlik zarurati haqidagi pozitsiyasini qo‘llab-quvvatlaydi. Biroq zamonaviy xalqaro huquq taraqqiyoti an‘anaviy modelni kengaytirishni talab qiladi. Klassik xalqaro jinoyat huquqi asosan: tergov qilish, jazolash va huquqiy javobgarlik masalalariga qaratilgan bo‘lsa, XXI asrda giyohvandlik vositalarining noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish quyidagi yo‘nalishlarni ham qamrab olishi lozim: jinoyatlarning oldini olish, raqamli monitoring, tahdidlarni prognoz qilish va texnologik hamkorlik.

Belgiyalik olim Cedric Ryngaertning asosiy ilmiy pozitsiyasi shundan iboratki, transmilliy jinoyatchilikning rivojlanishi davlatlarning an‘anaviy hududiy yurisdiksiya konsepsiyasi oldiga yangi huquqiy muammolarni qo‘ymoqda. Ryngaert fikriga ko‘ra, davlatning jinoiy yurisdiksiyasi asosan o‘z hududi bilan cheklanishiga asoslangan klassik yondashuv transmilliy xususiyatga ega jinoyatlarga qarshi samarali kurashish uchun yetarli emas. Olim quyidagi yo‘nalishlarni rivojlantirish zarurligini asoslaydi: xalqaro jinoiy yurisdiksiya mexanizmlarini kengaytirish, ekstritorial yurisdiksiya prinsiplarini takomillashtirish, transmilliy jinoyatlarni tergov qilishda davlatlar hamkorligini kuchaytirish va milliy huquq tizimlarini uyg‘unlashtirish. Giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasi misolida Ryngaert yondashuvi shuni anglatadiki, davlat narkotrafikka qarshi faqat ichki huquqiy vositalar orqali samarali kurasha olmaydi. Chunki jinoiy faoliyatning turli elementlari turli yurisdiksiyalarda joylashishi mumkin: ishlab chiqarish — bir davlatda, tashish - boshqa davlatda, moliyalashtirish - uchinchi yurisdiksiya orqali va tarqatish - raqamli platformalar orqali [11].

Muallif Ryngaertning xalqaro yurisdiksiyani rivojlantirish zarurati haqidagi qarashlarini qo‘llab-quvvatlaydi. Biroq, raqamli transformatsiya sharoitida faqat yurisdiksiya asoslarini kengaytirish yetarli emas. Zamonaviy giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasiga qarshi kurashish uchun: elektron dalillarga kirishning yagona xalqaro qoidalarini belgilash, raqamli jinoyatlarni tergov qilish bo‘yicha qo‘shma mexanizmlarni yaratish va tezkor xalqaro axborot almashish tartiblarini shakllantirish zarur. Shu munosabat bilan muallif Ryngaertning xalqaro

yurisdiksiya konsepsiyasini raqamli xalqaro yurisdiksiya konsepsiyasi bilan to'ldirish zarur deb hisoblaydi. Mazkur yondashuv davlatlarga raqamli muhitda sodir etilayotgan transchegaraviy jinoyatlarga samarali javob berish imkonini beradi.

Agar xalqaro shartnomalar davlatlarning huquq va majburiyatlari mazmunini belgilab bersa, xalqaro tashkilotlar esa monitoring, ekspertlik faoliyati, texnik yordam ko'rsatish, axborot almashinuvi va qo'shma tadbirlarni muvofiqlashtirish orqali ushbu majburiyatlarning amaliy ijrosini ta'minlaydi. Shu bois zamonaviy xalqaro hamkorlik tizimi o'zaro bog'liq holda faoliyat yurituvchi normativ va institutsional tarkibiy qismlarning birligini ifodalaydi.

Yangi Zelandiyalik olim Neil Boisterning asosiy ilmiy pozitsiyasiga ko'ra, zamonaviy transmilliy jinoyatchilikka qarshi kurashish tizimi nafaqat klassik xalqaro jinoyatlar, balki davlatlarga muayyan qilmishlarni kriminalizatsiya qilish majburiyatini yuklovchi xalqaro shartnomalar orqali ham shakllanadi. Boister giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasini transmilliy jinoyatchilikning eng muhim ko'rinishlaridan biri sifatida baholaydi. Olim fikricha, xalqaro shartnomalar quyidagi vazifalarni bajaradi: jinoyatlarni kriminalizatsiya qilishning yagona standartlarini belgilaydi, davlatlar hamkorligining huquqiy asoslarini yaratadi, ekstraditsiya uchun huquqiy mexanizmlarni ta'minlaydi va o'zaro huquqiy yordam tartiblarini belgilaydi. Boisterning asosiy xulosasi: narkotrafikka qarshi kurashish samaradorligi davlatlarning xalqaro normalarni milliy qonunchilikka samarali implementatsiya qilishiga bog'liq [12].

Muallif Boisterning xalqaro shartnomalarning ahamiyati haqidagi pozitsiyasini qo'llab-quvvatlaydi. Biroq shartnomaviy model zarur bo'lsa-da, zamonaviy sharoitda yetarli emas, deb hisoblaydi. Chunki hozirgi narkotrafik: sun'iy intellekt, raqamli moliyaviy operatsiyalar, anonim kommunikatsiya kanallari va transchegaraviy internet platformalar orqali amalga oshirilmogda. Shu sababli xalqaro hamkorlikni faqat jinoyat-huquqiy model bilan cheklamasdan, quyidagi kompleks model asosida rivojlantirish lozim: normativ daraja, institutsional daraja, raqamli daraja va profilaktik daraja.

Muhokama

Birinchidan, 1961, 1971 va 1988-yilgi konvensiyalar xalqaro-huquqiy hamkorlikning asosiy poydevorini tashkil etsa-da, ularning qabul qilingan davrida mavjud bo'lmagan raqamli tahdidlarga moslashtirilishi zarurligi.

Ikkinchidan, xalqaro hamkorlikning oddiy axborot almashish shaklidan huquqiy yordam, ekstraditsiya, qo'shma operatsiyalar, musodara va raqamli dalillar bilan ishlashgacha kengaygani.

Uchinchidan, universal, mintaqaviy va ikki tomonlama mexanizmlarni alohida-alohida emas, balki o'zaro integratsiyalashgan tizim sifatida ko'rib chiqish zarurati.

To'rtinchidan, zamonaviy Darknet, kriptoaktivlar va elektron dalillar bilan bog'liq holatlarda an'anaviy xalqaro-huquqiy mexanizmlarning yetarli emasligi.

Shu yerda sizning maqolangiz uchun eng muhim ilmiy g'oya — "davlatlarning giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasiga qarshi kurashishda kompleks xalqaro-huquqiy hamkorligi konsepsiyasi" asoslanadi.

Xulosa

Giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasiga qarshi xalqaro kurashish dastlabki cheklangan nazorat mexanizmlaridan universal shartnomaviy tizimgacha rivojlangan.

1961, 1971 va 1988-yilgi konvensiyalar zamonaviy xalqaro-huquqiy hamkorlikning asosiy normativ poydevorini tashkil etadi.

Davlatlar hamkorligi axborot almashish bilan cheklanmay, o'zaro huquqiy yordam, ekstraditsiya, nazorat ostida yetkazib berish, musodara, bojxona hamkorligi va qo'shma huquqni muhofaza qilish tadbirlarini qamrab olgan.

Raqamli texnologiyalar, Darknet, kriptoaktivlar va elektron dalillarning kengayishi xalqaro hamkorlikning yangi huquqiy mexanizmlarini shakllantirishni taqozo etmoqda.

Shu sababli zamonaviy sharoitda xalqaro shartnomaviy, institutsional, huquqni muhofaza qiluvchi, raqamli va profilaktik mexanizmlarni yagona tizimga birlashtiruvchi kompleks xalqaro-huquqiy hamkorlik modelini shakllantirish maqsadga muvofiq.

Iqtiboslar/Сноски/References:

1. Boister N. An Introduction to Transnational Criminal Law. 2nd Edition. Oxford: Oxford University Press, 2018. – 450 p. // <https://www.amazon.com/Introduction-Transnational-Criminal-Law/dp/0198796080>
2. Vaughan Lowe. International Law: A Very Short Introduction. Oxford University Press, 2022. // <https://global.oup.com/academic/product/international-law-9780199239337?cc=uz&lang=en&>
3. Cassese A. International Criminal Law. 3rd Edition. Oxford University Press, 2013. – 472 p. // https://books.google.co.uz/books?id=4LSPtqicFUcC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbg_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
4. Shelley L. Dirty Entanglements: Corruption, Crime, and Terrorism. Cambridge University Press, 2014. // https://assets.cambridge.org/9781107015647/frontmatter/9781107015647_frontmatter.pdf
5. Andreas P. Border Games: Policing the U.S.-Mexico Divide. Cornell University Press, 2009. // https://www.researchgate.net/publication/257234304_Border_Games_Policing_the_US-Mexico_Divide_Peter_Andreas_Ithaca_and_London_Cornell_Studies_in_Political_Economy_Cornell_University_Press_2000_192_pp_2600_Hbk
6. Felbab-Brown V. Shooting Up: Counterinsurgency and the War on Drugs. Brookings Institution Press, 2010. // <https://www.amazon.com/Shooting-Up-Counterinsurgency-War-Drugs/dp/0815703287>
7. Felbab-Brown V. Shooting Up: Counterinsurgency and the War on Drugs. Brookings Institution Press, 2010. // <https://www.amazon.com/Shooting-Up-Counterinsurgency-War-Drugs/dp/0815703287>
8. Bewley-Taylor D. International Drug Control: Consensus Fractured. Cambridge University Press, 2012. – 368 p. // https://assets.cambridge.org/9781107014978/index/9781107014978_index.pdf
9. Gilmore W.C. Dirty Money: The Evolution of International Measures to Counter Money Laundering and the Financing of Terrorism. Council of Europe Publishing, 2004. // <https://www.econbiz.de/Record/dirty-money-the-evolution-of-international-measures-to-counter-money-laundering-and-the-financing-of-terrorism-gilmore-william/10002581609>
10. Bassiouni M.C. International Criminal Law: Sources, Subjects and Contents. 3rd Edition. Brill Nijhoff, 2008. // <https://via.library.depaul.edu/lawfacpubs/412/>
11. Ryngaert C. Jurisdiction in International Law. 2nd Edition. Oxford University Press, 2015. – 280 p. // <https://global.oup.com/academic/product/jurisdiction-in-international-law-9780199688517?cc=uz&lang=en&>
12. Boister N. An Introduction to Transnational Criminal Law. 2nd Edition. Oxford University Press, 2018. – 450 p. // <https://www.amazon.com/Introduction-Transnational-Criminal-Law/dp/0198796080>

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF LAW RESEARCH

Taqdim etilayotgan maqolalarga qo'yilgan talablar:

1. Maqola o'zbek, ingliz va rus tillarida qabul qilinadi va Microsoft Word dasturida Times New Roman shriftida 12 kegl, 1 satr oralig'ida, sahifalar barcha tomondan 2 sm qoldirilgan bo'lishi shart. Satr boshi - 1,25 sm bo'lib, satrlarni eniga to'g'irlash, so'zlarni boshqa qatorga ko'chirish avtomatik tarzda bo'lishi lozim.
2. Birinchi qator o'ng tomondan muallifning familiyasi, ismi va otasining ismi, ikkinchi qatorda muallifning ish joyi, lavozimi, ilmiy darajasi va unvoni va e-mail, uchinchi qatorda sahifaning o'rtasida bosh va qalin harflar bilan maqolaning nomi yoziladi. Ushbu ma'lumotlar o'zbek, ingliz va rus tillarda berilishi lozim.
3. Keyingi qatordan o'zbek, ingliz va rus tillarida kamida 60 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida so'zdan iborat annotatsiya beriladi.
4. Keyingi qatordan 6-10 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida kalit so'zlar beriladi.
5. Keyingi qatordan asosiy matn umimiy so'zi minimal 2000 ta bo'ladi.
6. Adabiyotlarning to'liq ro'yxati asosiy matndan so'ng alifbo tartibida ko'rsatilishi lozim va havolalar asosiy matnda bo'lishi kerak [1, B.25].
7. Maqolada keltirilgan dalillarning to'g'riligi uchun muallif mas'ul, plagiat holati taqiqlanadi.
8. Web of science, Scopus tizimidagi jurnallardan iqtiboslar olish maqsadga muvofiqdir.

Требования к оформлению научной статьи:

1. Статья принимается на узбекском, английском и русском языках и должна быть оформлена в Microsoft Word шрифтом Times New Roman, размер 12, межстрочный интервал — 1, поля со всех сторон — 2 см. Абзацный отступ — 1,25 см; выравнивание по ширине и переносы слов должны быть включены автоматически.
2. В первой строке справа указываются фамилия, имя и отчество автора; во второй строке — место работы автора, должность, ученая степень и звание, а также e-mail; в третьей строке по центру страницы крупным и жирным шрифтом — название статьи. Эти сведения должны быть приведены на узбекском, английском и русском языках.
3. Ниже дается аннотация на узбекском, английском и русском языках, содержащая не менее 60 слов на каждом языке.
4. Далее приводятся 6–10 ключевых слов на узбекском, английском и русском языках.
5. Далее основной текст: общий объем текста должен быть не менее 2000 слов.
6. Полный список литературы должен быть приведен после основного текста в алфавитном порядке; ссылки должны присутствовать в основном тексте в формате [1, C.25].
7. Автор несет ответственность за достоверность приведенных в статье доказательств; плагиат запрещен.
8. Рекомендуется цитирование журналов из база данных Web of Science и Scopus.

Requirements of the articles submitted:

1. Articles are accepted in Uzbek, English and Russian and must be prepared in Microsoft Word using Times New Roman font, size 12, single line spacing, with 2 cm margins on all sides. First-line indent is 1.25 cm; text should be justified and word hyphenation/line breaks set to automatic.
2. In the first line on the right: the author's surname, given name and patronymic; in the second line: the author's affiliation, position, academic degree and title, and e-mail; in the third line centered on the page: the article title in bold and uppercase (or bold). These details must be provided in Uzbek, English and Russian.
3. Next, provide an abstract in Uzbek, English and Russian of at least 60 words in each language.
4. Next, provide 6–10 keywords in Uzbek, English and Russian.
5. Next, the main text: total word count must be at least 2000 words.
6. The full list of references must appear after the main text in alphabetical order, and citations should appear in the main text in the format [1, P.25].
7. The author is responsible for the accuracy of the evidence presented in the article; plagiarism is prohibited.
8. It is advisable to include citations from journals indexed in Web of Science and Scopus.